

Asia: VN/14901/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tiedustelutoiminnan valvonnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kyseisessä hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan lisättäväksi tiedustelutoiminnan valvonnasta annettuun lakiin sääntely tiedusteluvalvontavaltuutetun sijaisesta, joka tiedusteluvalvontavaltuutetun estyneenä ollessa hoitaisi hänen tehtäviään ja olisi oikeutettu käyttämään laissa tiedusteluvalvontavaltuutetulle säädettyjä toimivaltuuksia. Eduskunnan tiedusteluvalvontavaliokunta on tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomusta vuodelta 2019 käsitellessään todennut, että valtioneuvoston on syytä viipymättä ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin.

Olen aiemmin useassa yhteydessä, kuten tiedusteluvalvontavaliokunnalle jo 6.11.2019 antamassani lausunnossa korostanut (tuolloin valiokunnassa oli käsiteltävänä ajankohtaisia asioita tiedustelutoiminnan laillisuusvalvonnassa), että tiedustelutoiminnan ulkoisen ja sisäisen ennakkollisen, reaaliaikaisen ja jälkikäteisen valvonnan järjestelmän on oltava kattava. Olen näissä yhteyksissä todennut myös, että tiedustelutoiminnassa on kyse hyvin perusoikeusherkästä toiminnasta ja erityisesti operatiivisluontoisen tiedustelutoiminnan valvonnan tulisi sen vuoksi olla myös reaaliaikaista.

Olen myös korostanut, että henkilömitoituksen ohella tärkeää on asiantuntemus ja riippumattomuus suhteessa tiedustelutoimijoihin (esimerkiksi lausuntoni eduskunnan hallintovaliokunnalle 23.10.2018, OKV/31/21/2018 ja OKV/32/21/2018; ja lausuntoni eduskunnan perustuslakivaliokunnalle 13.11.2018, OKV/19/21/2018 sekä lausuntoni tiedusteluvalvontavaliokunnalle 5.11.2021, OKV/2309/22/2021).

Käsitellessään esitystä laiksi tiedustelutoiminnan valvonnasta, myös perustuslakivaliokunta painotti riittävien valvontajärjestelmien olemassaoloa ja valvonnan tehokkuutta tiedustelutoiminnan vastapainoksi. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan tiedusteluvalvonta-valtuutetun käytettävissä olevilla resursseilla on konkreettinen vaikutus salassa tehtävän tiedustelutoiminnan valtiosääntöiseen hyväksyttävyyteen. Tiedusteluvalvontavaltuutetun valvonnan tulee olla tosiasiallisesti tehokasta, eivätkä puutteelliset resurssit saa muodostaa käytännön toiminnassa estettä tehokkaalle valvonnalle (PeVM 9/2018 vp, s. 8).

Nähdäkseni mainitut näkemykset ovat ajankohtaisia perusteluja myös esitysluonnoksessa tarkoitetun tiedusteluvalvontavaltuutetun sijaista koskevan sääntelyn lisäämiseksi tiedustelutoiminnan valvonnasta annettuun lakiin.

Pidän hyvin myönteisenä ja tärkeänä, että lainvalmistelutoimenpiteisiin on ryhdytty. On selvää, että mikäli tiedusteluvalvontavaltuutetulla ei ole lailla säädettyä sijaista, tiedusteluvalvontavaltuutetun ollessa estyneenä hänen tiedustelutoiminnan valvonnasta annetun lain mukaisia toimivaltuuksia ei voida käyttää. Tämä olisi mielestäni merkittävä riski tiedustelutoiminnan laillisuusvalvonnan kokonaisuuden toimivuuden kannalta. Tämän vuoksi pidän erittäin tärkeänä lisätä tiedustelutoiminnan valvonnasta annettuun lakiin sääntely tiedusteluvalvontavaltuutetun sijaisesta. Kuten esitysluonnoksessa todetaan, kaikilla muilla tiedustelutoiminnan laillisuusvalvontaa harjoittavilla viranomaisilla kuin tiedusteluvalvontavaltuutetulla on jo olemassa lainsäädäntöön perustuvat järjestelyt toimintonsa ylimmän viranhaltijan sijaistamisesta ja toimivaltuuksien käytöstä.

Minulla ei ole huomautettavaa esitysluonnoksen suhteen.

Rouhiainen Petri
Oikeuskanslerinvirasto